

КНИГА, ЯКА СТАЛА ПОДІЄЮ

Василь Лизанчук. Основи радіожурналістики. – К.: Знання, 2006.

Коли мені таланить прочитати гарну книгу, почуваюсь щасливим. Проте трапляється таке не часто. На жаль, у сьогоднішніх крамницях (зокрема на моїй рідній Чернігівщині) можна знайти що завгодно, тільки не справді цікаву і талановиту українську книжку.

Унікальний підручник Василя Лизанчука дав почитати колега, який викладає в столиці і добре розуміється на гарних книжках. Перше, що справило враження, – надзвичайно ошатний вигляд українського підручника. Адже, відверто кажучи, видавці наукової літератури в нашій державі не надто зважають (ще – м'яко кажучи!) на дизайн та інші поліграфічні „дрібниці”, мовляв, головне – зміст. І помиляються, бо не лише людину, а й книжку поки що, в основному, зустрічають і оцінюють саме за її зовнішнім виглядом. Власне, я теж з великою обережністю ставлюся до книжок, надрукованих на неякісному папері, обкладинки яких, до того ж, позбавлені елементарного мистецького смаку.

У цьому сенсі підручник Василя Лизанчука – бездоганний! Навіть просто тримаючи його в руках, відчуваєш неабияку естетичну насолоду. До того ж раніше я ніколи не чув, щоб підручник з української радіожурналістики супроводжувався аудіозаписами на диску. Такі новації, безперечно, сподобаються і студентам, і працівникам ЗМІ з усієї України, котрі захочуть повчитися на кращих зразках вітчизняної журналістики.

Не сумніваюсь, що бажаючих виявиться немало. Я за своє життя не один підручник із журналістики прочитав, та й пропрацював уже 25 років у газетах і на радіо, тобто здивувати чимось мене доволі складно. Проте цього разу, тільки-но розпочавши читати книгу, я вже не міг відкласти її і зайнятися бодай якоюсь іншою справою. Так і читав мало не до ранку, втішений, що нарешті в Україні з'явився підручник із журналістики, який виводить її з тіні „старшого брата”, доводить, що справжня талановита журналістика у нашій державі була завжди, попри тотальні репресії та заборони.

Власне, українська журналістика ніколи не була і не є вторинною – вона самотня, цікава, людяна і національно свідомо (маю на увазі, звісно, не „продукцію” деяких ФМ-станцій, які лише умовно вважаються українськими, а хоча б передачі, представлені в підручнику Василя Лизанчука).

Науковець ґрунтовно дослідив історію вітчизняної журналістики, яка ще донедавна усіляко применшувалася та фальсифікувалася. Недаремно книга присвячена світлій пам'яті працівників підпільної радіостанції Української Повстанської Армії „Вільна Україна”.

„Безперечно, історія України багата на приклади героїзму, самопожертви, високого духу заради волі, незалежності, утвердження мови, культури духовності. Однак переяславський процес не припинився. Росія за будь-яких умов намагається утримати Україну у своїх лабетах, продовжує духовно калічити українців. Нинішнє тотальне російщення органічно переплелось з глобалізацією, яка призводить не лише до американізації, а й африканізації України, нівелює національного життєвого середовища”, – наголошує науковець. І наводить слова „простої українки” Віри Орлик, які так переконливо та широко прозвучали в радіоефірі.

„Я маю бабусю – на Луганщині та Волині, а сама живу в Києві. Тому точно знаю, що немає різниці між нами, українцями, – говорить пані Віра. – Протидії заходу і сходу нема, просто інколи двоє хороших людей не розуміють одне одного. І це не війна, а лише небажання розуміти і поважати точку зору іншої людини. Річ не в мові спілкування, а у ставленні до неї, у повазі й любові до рідної української. Чомусь замість того, щоб об'єднуватися, ми боремося самі із собою. Ми пошкоджуємо частинки власного тіла замість того, щоб його лікувати, і стаємо слабкими; ми руйнуємо себе із середини. Ми не хочемо зрозуміти, що Україна – неподільна, що кожне найменше селище по обидва боки Дніпра створює її самотність. І я щаслива, що живу в Україні, такій бідній і такій багатій...”

Золоті слова – як тут не погодитися?! І чудово, що всі, наведені у книзі приклади інтерв'ю, репортажів, виступів, оглядів, коментарів, нарисів тощо – справді високої якості. Це – окраса нашої журналістики!

Дуже важливо, що Василь Лизанчук аналізує не лише творчість київських та львівських радіожурналістів, а й наводить приклади оригінальних передач, що побачили світ у Донецьку, Дніпропетровську, Тернополі, Івано-Франківську, Полтаві, Запоріжжі, Кіровограді, Чернівцях...

Особливо мене вразив радіофільм „Замовлена правда”, підготовлений журналісткою Людмилою Кузьменко на Донецькому обласному радіо. Авторка настільки глибоко і

всебічно аналізує та спростовує фальсифікації про діяльність юних підпільників із „Молодої гвардії”, що перед таким потужним талантом мимоволі хочеться зняти капелюх.

Справжнім подвижником і видатною людиною є письменник та науковець Анатолій Погрібний, який створив на Національному радіо унікальний цикл передач „Якби ми вчилися так, як треба”. Запам’яталися мені також яскраві, талановиті виступи письменників Ігоря Калинця, Оксани Пахльовської.

Василь Лизанчук наводить багато прикладів із нашої найновішої історії, зокрема помаранчевої революції та подій, що сталися після неї. При цьому науковець не вдається до політичної риторики, а прагне об’єктивно оцінити діяльність Віктора Ющенка, Юлії Тимошенко, Олександра Мороза та інших відомих наших політиків.

„У демократичних країнах світу радіомовлення, як і інші засоби масової інформації, пройнято духом держави, тобто воно державотворче, патріотичне, об’єднує суспільство на кровно-національних засадах. І лише в цих рамках радіомовлення плюралістичне, вільнотомне й незалежне. Кожна держава на законодавчому рівні дбає, щоб енергія слова не спрямовувалася на руйнацію національних державних підпор. Кожний матеріал радіожурналіста, які б ідеї він не сповідував, має бути спрямований не на розмежування, роз’єднання українського суспільства на Схід, Захід, Південь, Північ, а на згуртування, глибоку інтеграцію різних областей в єдиний державний організм з відповідними українськими національними пріоритетами в економіці, політиці, культурі, мові, інформаційному просторі...” – підкреслює Василь Лизанчук і, безперечно, має рацію.

Особливо мені сподобався розділ про оригінальну українську радіодраму, де детально розглядаються всі її різновиди: акустична (звукова) радіоп’єса, радіоп’єса чистого слова, драма ідей, документальна радіодрама, драматична мініатюра. Справді, „оригінальна радіодрама є найскладнішою формою художнього мистецтва, в якій закладено синтез елітарної та масової культури”. На жаль, донедавна цей жанр української журналістики залишався на її манівцях. Надто гостро й несамовито реагувала тодішня влада на правду життя, яку відверто висвітлювали вітчизняні радіодраматурги.

Проте останнім часом в українському радіоефірі з’явилися надзвичайно талановиті радіоп’єси відомих чернігівських письменників та журналістів Іллі Хоменка і Володимира Фоменка. Василь Лизанчук розповідає у книзі про „Повернення”, „Блискавку”, „Мішень”, „Математика”, але їх, звісно ж, значно більше – десятки. Мої земляки взяли за, здавалося б, таку невдячну і складну справу – практично з нуля реанімувати оригінальну українську радіодраму і блискуче впоралися з надважким завданням! Причому це вже не просто приклади вдалих радіоп’єс, а класика сучасної радіожурналістики!

Крім того, Ілля Хоменко дослідив історію розвитку радіодрами у багатьох державах світу і окремою книгою видрукував свою монографію. Тож чудово, що, працюючи над своєю книгою, Василь Лизанчук залучив до співробітництва і чернігівських колег.

Василь Васильович Лизанчук – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, академік Академії наук вищої школи України, лауреат Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка, заслужений журналіст України. Фахівець із радіожурналістики. Сфера його наукових інтересів: теорія і практика журналістики, відродження, розвиток і утвердження української мови, культури, духовності, національного життєвого середовища, розбудова України.

Він – автор монографій „Навічно кайдани кували: Факти, документи, коментарі про русифікацію в Україні”, „З-під іга ідолів (Роздуми про пережите)”, „Не лукавити словом”, підручника „Радіожурналістика: засади функціонування”, а також сотень наукових і науково-публіцистичних статей.

„Молоде покоління радіожурналістів має всі можливості сприяти утвердженню розумного, побудованого на принципах моралі українського громадянського суспільства, яке повинно прислужитися тому, щоб у кожній клітині державного організму повнокровно, життєдайно пульсувала українська мова, – наголошує Василь Лизанчук. – Це забезпечить всебічний розвиток мов, культур національних меншин, які живуть на гостинній українській землі, міжнародну злагоду, підґрунтям якої має бути обов’язкове визнання України Батьківщиною, а не „країною проживання”. Такий засадничо-принциповий підхід до українського державотворення є одним із гарантів створення національного єдиного інформаційного простору – органічної частини світового інформаційного суспільства”.

Прочитайте цю книгу. Вона – не лише для радіожурналістів, а для кожного вдумливого читача, патріота нашої держави.

м. Чернігів

